

Załącznik nr 3a

dr Andrzej Jackiewicz
Katedra Prawa Konstytucyjnego
Wydział Prawa
Uniwersytet w Białymstoku
ul. Adama Mickiewicza 1
15-213 Białystok
jackiewicz@uwb.edu.pl

Białystok, dn. 25 kwietnia 2019 r.

AUTOREFERAT PRZEDSTAWIAJĄCY OPIS DOROBKU I OSIĄGNIĘĆ NAUKOWYCH

1. Imię i Nazwisko: Andrzej Igor Jackiewicz

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/ artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej:

13.06.2000 r. - magister nauk prawnych, (studia magisterskie ukończone z wynikiem bardzo dobrym) Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku

07.07.2006 r. - doktor nauk prawnych, Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku

Rozprawa doktorska pt. "*Prawo do dobrej administracji jako standard europejski*"

Promotor: prof. dr hab. Marian Grzybowski

Recenzenci: prof. dr hab. Jerzy Jaskiernia

prof. dr hab. Krzysztof Wójtowicz

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/ artystycznych:

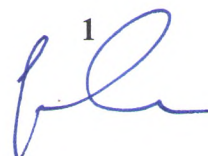
Zatrudnienie podstawowe:

Od 1.10.2000 r. pracownik naukowo - dydaktyczny Uniwersytetu w Białymstoku

Od 1.10.2000 r. do 30.09.2007 r.: asystent w Katedrze Prawa Konstytucyjnego Wydziału

Prawa UwB

Od 1.10.2007 r. - nadal: adiunkt w Katedrze Prawa Konstytucyjnego Wydziału Prawa UwB

1

Dodatkowe zatrudnienie na stanowiskach dydaktycznych:

2007-2010 Wyższa Szkoła Finansów i Zarządzania w Siedlcach / Collegium Mazovia;

2008-2011 Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Białymstoku;

2013-2016 Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Suwałkach

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2017 r. poz. 1789):

a) tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego

Autorstwo monografii pt. *Konstytucyjne funkcje izb pierwszych parlamentów federalnych a zasada federalizmu w państwach europejskich*

b) (autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy)

Andrzej Jackiewicz, *Konstytucyjne funkcje izb pierwszych parlamentów federalnych a zasada federalizmu w państwach europejskich*, ISBN 978-83-65696-16-8, Wydawnictwo Temida2, Białystok 2019, ss.314

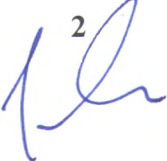
recenzenci wydawniczy:

dr hab. Agnieszka Bień Kacała, prof. UMK

dr hab. Radosław Grabowski, prof. UR

c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Celem badawczym monografii pt. *Konstytucyjne funkcje izb pierwszych parlamentów federalnych a zasada federalizmu w państwach europejskich*, była weryfikacja tezy zakładającej, iż zasada federalizmu jako fundament ustroju konstytucyjnego państwa federalnego wpływa również na konstytucyjnoprawną konstrukcję funkcji izb pierwszych parlamentów federalnych. Inspiracją dla tak zdefiniowanego celu badawczego były definicje strukturalne państw federalnych, wskazujące w ramach konstytucyjnej architektury ustrojowej instytucje oraz procedury charakterystyczne dla tej formy państwa. Każda z tych definicji zakłada jako jeden z jej elementów szczególną rolę izby drugiej, stanowiącej formę ochrony interesów części składowych poszczególnych federacji i zapewniającą partycypację tych podmiotów w procesie podejmowania rozstrzygnięć federalnych. Autorzy tych definicji nie odnoszą się jednak zazwyczaj do izb pierwszych, ignorując je przy odpowiedzi na pytanie czym jest państwo

2

federalne, lub poprzestają na stwierdzeniu, że w ramach charakterystycznej dla państw federalnych dwuizbowości, są izbą przedstawicielską, reprezentującą suwerena federalnego. O ile wydaje się, że "federalna natura" izb drugich parlamentów federalnych jest ugruntowana teoretycznie oraz normatywnie, nie można tego powiedzieć w odniesieniu do izb pierwszych parlamentów federalnych. Zdaniem autora, uzasadnia to podjęcie tej problematyki w założonym zakresie badawczym. Osią merytoryczną monografii stała się więc teza, iż zasada federalizmu w ramach parlamentów federalnych wykracza poza konstrukcję ustrojową izby drugiej, wpływając również na funkcje izb pierwszych.

Z punktu widzenia celu badawczego pracy szczególnie istotne było więc zdefiniowanie sposobu realizowania imperium federalnego powierzonego izbom pierwszym parlamentów federalnych w kontekście partycypowania w tym procesie podmiotów federalnych. Należało to rozważyć przede wszystkim w perspektywie dwóch sposobów oddziaływania tych podmiotów: bezpośrednim i pośrednim. Bezpośredni zakłada uprawnienia władz podmiotów federacji, za pomocą których wpływają one na realizowanie imperium federalnego w ramach poszczególnych funkcji. Pośredni polega zaś na ich wpływie za pośrednictwem izb drugich, które niejako „z definicji” reprezentują interesy i wolę tych podmiotów. Ponadto, należało zwrócić uwagę na inne rozwiązania normatywne lub zwyczajowe, które nie angażując bezpośrednio lub pośrednio podmiotów federalnych, nakazują uwzględniać w określonych przypadkach, że państwo jest federacją, np. poprzez różnego rodzaju parytety czy wykorzystywanie podziału terytorialnego na potrzeby federalne.

Pomimo że ustrój terytorialny jest zazwyczaj definiowany konstytucyjnie i należy do katalogu współczesnych materii konstytucyjnych, nie jest to obszar prawa konstytucyjnego, który można zaliczyć do tych najczęściej eksploatowanych przez polskich badaczy. Optyka rodzimej doktryny prawa konstytucyjnego, która przecież wcale nie ogranicza się do podejmowania problematyki związanej wyłącznie z polskim systemem konstytucyjnym, raczej koncentruje się na systemach rządów innych państw, co skutkuje nielicznymi badaniami nad ustrojami terytorialnymi. W odniesieniu do badań nad federalizmem jest to o tyle zrozumiałe, gdyż jest to forma ustrojowa dość odległa od przyjętego w Polsce modelu państwa jednolitego. Pomimo to, należy odnotować, że problematyka ta zaczyna spotykać się z coraz częstszym zainteresowaniem badawczym. Dość nieliczne w polskiej nauce prawa konstytucyjnego badania nad federalizmem, do których odwołuję się w monografii, kontrastują jednak z bogatą literaturą światową w tej dziedzinie.

Przedmiotem badawczym monografii były konstytucyjne funkcje izb pierwszych parlamentów federalnych europejskich federacji. Uwzględniłem więc Radę Narodową Republiki Austrii, Izbę Reprezentantów Królestwa Belgii, Bundestag Republiki Federalnej Niemiec, Dumę Państwową Federacji Rosyjskiej oraz Radę Narodową Konfederacji Szwajcarskiej. Federacja Rosyjska została objęta przedmiotem badań pomimo wątpliwości, czy w państwie niedemokratycznym można mówić o federalizmie. O ile *de iure* jest to federacja, to *de facto* poziom centralizacji państwa stawia konstytucyjną deklarację pod znakiem zapytania i uzasadnia takie określenia tego państwa jak "federacja bez federalizmu", "unitarna federacja", czy "federacja politycznie scentralizowana". W związku z tym, że w sensie formalnoprawnym Rosja pozostaje federacją, rozprawa z zakresu prawa konstytucyjnego nie powinna pomijać tego państwa, co wymagało jednak stosownych uwag osadzających płaszczyznę normatywną w realiach politycznych. W monografii nie uwzględniono Bośni i Hercegowiny, jako że państwo to nie jest klasyczną federacją, lecz szczególną formą państwa złożonego, składającego się z Federacji Bośni i Hercegowiny oraz Republiki Serbskiej.

Badaniami objęto instytucje i mechanizmy konstytucyjne, nie ograniczając się jednak do analizy regulacji konstytucyjnej w sensie formalnym, ale uwzględniając również ustawy organiczne (specjalne), ustawy „zwykłe” oraz inne akty normatywne, w szczególności czyniąc przedmiotem studiów regulaminy izb pierwszych. Zważyłem jednak także to, że wiarygodna ocena funkcjonowania państwa federalnego wymaga uwzględnienia również praktyki ustrojowej, zwłaszcza w relacjach pomiędzy władzą federalną a podmiotami federacji.

W pracy naukowej wykorzystałem przede wszystkim trzy metody badawcze: prawnodogmatyczną, prawnoporównawczą oraz abstrakcji generalizującej.

Metoda prawnodogmatyczna znalazła zastosowanie przy badaniu materiału normatywnego określonego granicami przedmiotu badawczego oraz literatury mu poświęconej. Zastosowanie tej metody oznaczało przeprowadzenie procesu wykładni przepisów konstytucyjnych oraz przepisów innych aktów prawnych, w którym wspierano się literaturą przedmiotu.

Metoda prawnoporównawcza polegała na identyfikacji podobieństw i odmierności w zakresie ustalonego przedmiotu badawczego. Efekty zastosowania tej metody okazały się szczególnie przydatne przede wszystkim na etapie formułowania uwag podsumowujących, które wieńczyły poszczególne rozdziały, a także w zakresie formułowania wniosków końcowych weryfikujących postawioną we wstępie tezę. Należy przy tym zasygnalizować, że stało się to inspiracją dla podjęcia dalszych badań o charakterystyce prawnoporównawczej, odno-

szących się tym razem do innych instytucji ustrojowych państw federalnych. Zastosowanie metody prawno-porównawczej wymagało uwzględnienia stosunkowo oczywistej relacji pomiędzy funkcjami poszczególnych rozważanych izb pierwszych, a systemami rządów funkcjonującymi w federacjach będących przedmiotem zainteresowania. Celem badawczym nie było wykazywanie cech ustrojowych charakteryzujących te systemy polityczne, jednak stanowiły one określony kontekst ustrojowy istotny na etapie formułowania wniosków. W trzech z badanych federacji funkcjonują systemy parlamentarne i to różniące się między sobą (Austria, Belgia, Niemcy), w jednej system semiprezydencki (Rosja) oraz w jednej system komitetowy (Szwajcaria), co powoduje to różną konstrukcję ustrojową władz federalnych, wpływającą na zakres władztwa izb parlamentarnych. Mając na uwadze powyższe, starano się realizować cel badawczy, koncentrując się nie na ilości i znaczeniu poszczególnych zadań i kompetencji federalnych izb pierwszych, ale na odpowiedzi na pytanie, czy wpływa na nie zasada federalizmu. W tej perspektywie badawczej należało więc mieć na względzie, że o rozbieżnościach pomiędzy poszczególnymi rozwiązaniami może decydować inny, kluczowy parametr, a mianowicie stopień federalizacji państwa, determinujący intensywność wpływu przyjętego ustroju terytorialnego na architekturę ustroju politycznego. Konieczne było więc przyjęcie odpowiedniej optyki, uwzględniającej z jednej strony ograniczoną z punktu widzenia federalizmu formułę państwa austriackiego, ewoluujący federalizm belgijski czy ulokowany na drugim krańcu spektrum intensywności federalizmu ustrój Szwajcarii. W tym kontekście dostrzegam ważne przyszłe pole badawcze, dotyczące właśnie wpływu przyjętego w danym państwie modelu ustroju terytorialnego (stopień federalizacji państwa) na konstrukcję ustroju politycznego.

Wskazane wyżej metody badawcze uzupełniłem o metodę abstrakcji generalizującej, dla której charakterystyczne są czynności eliminowania, izolowania, a także generalizowania. Zastosowanie rzeczonyj metody badawczej było uzasadnione z tego względu, gdyż jest dedykowana procesowi badawczemu dotyczącemu wielu przedmiotów (izby pierwsze parlamentów federalnych pięciu federacji) składających się na wyróżniony pod względem geograficznym zbiór (kategoria europejskich państw federalnych). Zastosowanie tej metody polegało na wyodrębnieniu (izolowaniu) cech wspólnych badanych przedmiotów, a następnie dokonaniu ich generalizacji (uogólnienia), by następnie na tej podstawie sformułować określone wnioski. Uwzględnienie metody abstrakcji generalizującej w rozprawie wymagało więc dokonania charakterystycznego dla tej metody wyróżnienia relewantnych – z punktu widzenia zasady federalizmu – elementów kształtujących poszczególne pola działalności izb pierwszych. Na-

leżało zatem koncentrować się na mechanizmach znaczących z punktu widzenia celu badawczego, traktując pozostałe jedynie jako tło ustrojowe. Metoda abstrakcji była tym samym komplementarna wobec metody prawnodogmatycznej.

Ponadto metoda abstrakcji była przydatna na etapie formułowania wniosków, towarzysząc efektom zastosowania metody prawnoporównawczej. Weryfikacja tezy badawczej, zakładającej federalizację funkcji izb pierwszych, wymagała bowiem przyjęcia określonego poziomu abstrakcji, co poprzez izolację różnych w poszczególnych federacjach rozwiązań szczegółowych, pozwoliło skonstruować w sposób charakterystyczny dla metody generalizowania określone paradygmaty ilustrujące federalny aspekt funkcji badanych izb pierwszych.

W monografii oparto się na najczęściej spotykanej w prawie konstytucyjnym klasyfikacji funkcji parlamentu. Wyróżniono następujące funkcje: ustrojodawczą, ustawodawczą, kontrolną, kreacyjną oraz skonstruowaną na potrzeby pracy funkcję wpływu na podmioty federalne. Porządkując zakres przedmiotowy poszczególnych funkcji, kierowałem się przydatnością przyjętej klasyfikacji w procesie badawczym.

Realizacja postawionego celu badawczego wymagała odniesienia się do samego pojęcia federalizmu. Zasygnalizowałem więc sposoby definiowania tego zjawiska ustrojowego, zwracając uwagę na charakterystyczne elementy wyznaczające teoretyczny zakres tego pojęcia. Rozważyłem także sposoby konstytucjonalizacji zasady federalizmu oraz wskazałem płaszczyzny, na których poszczególne konstytucje rozważanych państw federalnych wypełniają treścią tę zasadę. Szczególną uwagę zwróciłem na znaczenie wertykalnego aspektu zasady podziały władzy. W tym celu dokonano przeglądu przepisów konstytucyjnych uwzględnionych w opracowaniu federacji. Posłużyło to odpowiedzi na pytanie o wspólny model artykulacji zasady federalizmu, a także wspólny katalog obszarów ustrojowych w których zasada ta znajduje odzwierciedlenie.

Następnie rozważyłem problematykę prawa wyborczego, statusu deputowanych oraz organizacji pracy izb pierwszych, identyfikując rozwiązania, za pomocą których zasada federalizmu wpływa na te materie ustrojowe. Podjęcie problematyki wyborczej było istotne z punktu widzenia wpływu tej zasady na kształtowanie wyborczej decyzji suwerena. Konstatacje dokonane na płaszczyźnie materiału normatywnego uzupełniłem następnie o uwagi dokonane na podstawie obserwacji wyników wyborów oraz sceny politycznej uwzględnianych państw. W tej części pracy rozważyłem także kwestie statusu ustrojowego deputowanych w poszczególnych izbach pierwszych, szczególną uwagę poświęcając instytucji mandatu parlamentarnego, zasadzie incompatibilitas oraz kwestiom immunitetowym. Zachowałem przy tym

6

perspektywę oceny statusu deputowanych z punktu widzenia ich niezależności oraz potencjalnych relacji z podmiotami danej federacji. Z tej samej perspektywy przeanalizowałem regulacje z zakresu organizacji i trybu pracy federalnych izb pierwszych.

W dalszej części monografii przedyskutowałem zagadnienie wpływu zasady federalizmu na rolę izb pierwszych parlamentów federalnych w procedurach zmiany konstytucji. Wyodrębnienie tej problematyki uznałem za zasadne z powodu jej szczególnego znaczenia właśnie w państwach o złożonej strukturze terytorialnej, w których kluczową materią ustrojową jest kwestia statusu podmiotów federalnych. Poza zakresem analizy pozostawiono okoliczności i procedury towarzyszące historycznym aspektom uchwalania obowiązujących konstytucji.

Kolejną rozważaną kwestią była funkcja ustawodawcza izb pierwszych parlamentów federalnych. Jako że w państwach federalnych konieczne jest uwzględnienie w procesie ustawodawczym roli wielu podmiotów, dość oczywista jest potrzeba skonstruowania takiego sposobu stanowienia prawa, który będzie zapewniał odpowiedni udział podmiotów federalnych, gwarantując tym samym ich akceptację wobec owoców tej procedury. Przystudiowałem więc tryby ustawodawcze w uwzględnianych federacjach, zwracając uwagę na te aspekty proceduralne, które są przejawem federalnej struktury państwa, co zazwyczaj oznaczało mechanizmy umożliwiające podmiotom federacji bezpośrednio lub za pośrednictwem izby drugiej oddziaływanie na realizację funkcji ustawodawczej przez izby pierwsze.

Następnie przystudiowałem uprawnienia izb pierwszych parlamentów federalnych składające się na funkcję kontrolną. Skoncentrowałem się wokół odpowiedzi na pytanie, czy w ramach tych uprawnień zapewniono podmiotom federalnym możliwość utrzymywania określonego poziomu aktywności w zakresie kontroli nad działalnością wykonawczej władzy federalnej. Zainteresowanie funkcją kontrolną w kontekście celu badawczego jest uzasadnione tym, że działalność rządów federalnych nie ogranicza się do egzekwowania prawa federalnego w zdefiniowanym konstytucyjnie zakresie, ale polega również na podejmowaniu różnego rodzaju działalności wpływającej na funkcjonowanie całego państwa, a tym samym również na podmioty federalne.

W monografii rozważyłem również zagadnienie funkcji kreacyjnej izb pierwszych parlamentów federalnych. Na płaszczyźnie zasady federalizmu zbadałem, na ile podmioty federalne partycypują w procesie decyzyjnym w tym zakresie, oraz na ile federalna struktura terytorialna wpływa na rozstrzygnięcia w tym obszarze imperium federalnego. Zgodnie z ustalonym przedmiotem badawczym rozprawy, zbadano uprawnienia kreacyjne realizowane wo-

bec organów konstytucyjnych, sięgając jednak również do regulacji zawartych w aktach niższej rangi.

Przedmiotem badawczym stały się również uprawnienia izb pierwszych odnoszące się do podmiotów federalnych. Zadaniem tej części monografii było więc ustalenie, czy izby pierwsze mają instrumenty pozwalające definiować określony kształt struktur terytorialnych federacji i przez to istnienie poszczególnych części składowych, wytyczać ich status ustrojowy i ustrój wewnętrzny, a także wpływać na ich bieżące funkcjonowanie. Podmioty federalne w ramach danej federacji muszą tolerować konstytucyjnie zdefiniowane uprawnienia władzy federalnej, przy czym intensywność owej ingerencji jest jednocześnie jednym z kluczowych parametrów definiujących dany federalizm. Zgodnie z celem badawczym rozprawy, problematyka ta została ograniczona jedynie do uprawnień izb pierwszych, pozostawiając poza zakresem zainteresowania możliwości na tym polu innych organów federalnych.

Przeprowadzone w monografii rozważania w zakresie konstytucyjnych funkcji izb pierwszych parlamentów federalnych dowiodły złożoności problematyki oraz różnorodności rozwiązań ustrojowych zastosowanych w poszczególnych federacjach. Badania umożliwiły sformułowanie szeregu wniosków wieńczących proces weryfikacji postawionej tezy.

Każda z konstytucji badanych federacji wyraża zasadę federalizmu *expressis verbis* w jednym z pierwszych przepisów rozdziałów, które są poświęcone zasadom ustrojowym. Zasada ta jest następnie wypełniana treściami wynikającymi z kolejnych przepisów konstytucyjnych. Przegląd rozwiązań rozważanych ustaw zasadniczych pozwolił na sformułowanie wniosku, że zasada federalizmu w europejskich federacjach implikuje szeroki horyzont obszarów ustrojowych, stając się jednym z fundamentów architektury ustrojowej analizowanych federacji. Monografia przyniosła potwierdzenie, że jednym z tych obszarów, w badanych federacjach są izby pierwsze.

Federalizm na gruncie prawa wyborczego do izb pierwszych parlamentów dostrzegalny jest przede wszystkim na płaszczyźnie alokacji mandatów. Granice podmiotów federalnych służą jako baza do określania granic okręgów wyborczych, a ich populacja do wyznaczenia ilości mandatów przypadających na terytorium danego podmiotu federacji. Symptomatyczne jest przy tym zagwarantowanie każdemu podmiotowi federacji reprezentacji - przynajmniej jednomandatowej - nawet jeżeli nie wynikałoby to z opartej na czynniku demograficznym normy przedstawicielstwa. Zarazem praktyka ustrojowa wykazuje, iż pomimo że prawo stwarza realne szanse startu mniejszych ugrupowaniom opierającym się programowo

na sprawach regionalnych, to wybory do izb pierwszych są płaszczyzną konkurencji ogólnokrajowych partii politycznych.

We wszystkich uwzględnianych federacjach członkowie izb pierwszych wykonują mandat wolny. Choć genezą tego rozwiązania nie jest federalizm, ma to znaczenie z punktu widzenia oceny więzi deputowanych z elektoratem podmiotów federalnych. Szczególnym rozwiązaniem kształtującym status ustrojowy deputowanych belgijskiej Izby Reprezentantów jest przynależność deputowanych do grup językowych, co nie podważa jednak, co do zasady, charakteru wolnego mandatu, choć kształtuje dodatkową, szczególną więź deputowanych z częścią wyborców. Wszystkie uwzględniane porządki konstytucyjne przewidują podobne postanowienia mające gwarantować swobodne wykonywanie mandatu i zapewniać niezależność deputowanym. Należy do nich zasada *incompatibilitas*, stosowne apanaże oraz immunitet parlamentarny.

W zakresie organizacji i trybu pracy badanych izb pierwszych należało odnotować znaczne rozbieżności w zakresie stopnia wpływu federalnej struktury państwa na tę materię. Najmniej liczne przejawy federalizmu w tym zakresie występują w Austrii. Również w Belgii występuje stosunkowo niewiele, lecz bardziej znaczących symptomatów w tym zakresie, w tym przede wszystkim mechanizm grup językowych. Istotniejszy jest wpływ ustroju terytorialnego w RFN, gdzie najważniejsza jest możliwość oddziaływania krajów związkowych na prace Bundestagu za pośrednictwem członków Bundesratu, którym Ustawa Zasadnicza zapewnia prawo wstępu na wszystkie posiedzenia Bundestagu i jego komisji oraz prawo zabrania głosu w każdym momencie. Również w Rosji dostrzegalne są regulacje odzwierciedlające złożoną strukturę terytorialną państwa w badanym zakresie. Zaliczyć do nich można np. specjalnie dedykowaną komisję Dumy Państwowej do spraw federalnej struktury państwa i samorządu lokalnego oraz szczególnie tryb postępowania wyjaśniającego prowadzonego przez komisje, które może mieć zastosowanie w stosunku do zdarzeń mających miejsce w częściach składowych federacji. Ponadto w posiedzeniach Dumy mogą brać udział m.in. przewodniczący oraz członkowie Rady Federacji, dla których są przeznaczone specjalne miejsca na sali posiedzeń. Najznaczniejszy wpływ zasady federalizmu na organizację i tryb pracy izby występuje w Szwajcarii, gdzie zwraca uwagę symultaniczność oraz możliwości wzajemnego wpływania izb na swoje prace. Zwraca uwagę również regulacja, zgodnie z którą przy wyborze organów kierowniczych Rady Narodowej, a także przewodniczących komisji, należy uwzględnić wielkość frakcji parlamentarnych, ale także strukturę językową składu izby, co oznacza, że przy wyborze zasadnicze znaczenie ma kanton, z którego pochodzi kandydat.

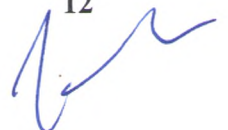
Warta odnotowania jest również Konferencja Koordynacyjna oraz forma wspólnych obrad obu izb określana jako Zjednoczone Zgromadzenie Federalne. Powyższe uwagi pozwoliły na konkluzję, iż zasada federalizmu znajduje swoje odzwierciedlenie w badanym zakresie, jednak intensywność wpływu struktury terytorialnej na poszczególne izby federalne różni się dość znacznie.

Wszystkie rozważane izby pierwsze odgrywają węzłową rolę w procesie dokonywania zmian konstytucji, które zaliczane są do konstytucji sztywnych. Procedury zmiany konstytucji są najczęściej kwalifikowanymi formami podstawowej procedury ustawodawczej, choć nieraz zawierają elementy w zasadniczy sposób wpływające na możliwość jej zrealizowania, jak ma to miejsce np. w przypadku belgijskiej procedury wykraczającej poza ramy jednej kadencji parlamentu. Izby pierwsze są kluczowym elementem tych procedur, jednak w żadnym przypadku, nie są w stanie samodzielnie decydować o takich zmianach porządku konstytucyjnego, które dotyczyłyby zasady federalizmu. Istotna jest ponadto konkluzja, że wszystkie ustawy zasadnicze przewidują różnego rodzaju mechanizmy hamujące izbę pierwszą, wśród których pierwszoplanową rolę odgrywają rozwiązania pozwalające zabezpieczać interesy podmiotów federalnych. Najczęściej przybiera to formę uprawnień izb drugich. Dostrzec należy również możliwość aktywowania izby pierwszej w zakresie funkcji ustrojodawczej bodźcami implikowanymi federalną naturą państwa. Poza możliwościami inicjowania zmian konstytucji przez izby drugie lub przez określoną grupę członków tych izb, należy wspomnieć o takich formach inicjatywy, jak wniosek w sprawie zmiany konstytucji przedstawiony przez 1/6 uprawnionych do głosowania w każdym z co najmniej trzech krajów związkowych (Austria) oraz przysługujące ustawodawczym organom podmiotów Federacji Rosyjskiej prawo wnoszenia wniosków o wprowadzenie poprawek i zmianę przepisów konstytucji. Poszczególne porządki konstytucyjne zawierają ponadto inne, charakterystyczne dla tych federacji mechanizmy, które pozwalają postrzegać rolę izb pierwszych w zakresie funkcji ustrojodawczej w kontekście zasady federalizmu. Przykładem może być specyfika rozwiązania belgijskiego, gdzie w procedurze nie biorą udziału bezpośrednio części składowe federacji, ale ich interesy wydają się zabezpieczone uprawnieniami kształtowanego przez nie Senatu oraz dualistycznego rządu, w którym w równej liczbie reprezentowane są obie grupy językowe, co nadaje tej procedurze federalnego sznytu. Zatem we wszystkich rozważanych federacjach rozwiązania normatywne pozwalają na obronę statusu ustrojowego części składowych federacji jak i samej istoty federalizmu.

W zakresie wpływu zasady federalizmu na funkcję ustawodawczą badanych federacji, można dostrzec względne podobieństwo analizowanych procedur, w ramach których można wskazać przykłady różnego rodzaju mechanizmów zapewniających partycypację podmiotów federalnych. Perspektywa komparatystyczna nakazuje jednak zidentyfikować wyraźne partycularyzmy, powodujące różną ocenę całokształtu przyjętych rozwiązań. Wynika to z różnego rodzaju instrumentarium, z jakiego mogą korzystać reprezentujące interesy podmiotów federalnych izby drugie oraz różnego rodzaju roli, jaką w procedurze ustawodawczej mogą odgrywać same podmioty federalne. Ze względu na newralgiczne znaczenie funkcji ustawodawczej jest to jeden z najważniejszych parametrów charakteryzujących ustroje federalne poszczególnych analizowanych państw. Najsłabszy wpływ podmiotów federalnych na wykonywanie funkcji ustawodawczej przez izbę pierwszą ma miejsce w austriackim porządku konstytucyjnym. Natomiast na drugim biegunie należy umiejscowić rozwiązania szwajcarskie, gdzie zasada dwuizbowości równorzędnej stawia kantony w roli równorzędnego partnera dla izby pierwszej. Pomiędzy Austrią i Szwajcarią można ulokować pozostałe federacje. *Signum specificum* procedur belgijskich jest wymaganie osiągnięcia określonej większości w obu grupach językowych oraz tzw. procedura alarmowa, mająca zastosowanie w sytuacjach, gdy uchwalana legislacja miałaby stanowić zagrożenie dla stosunków między wspólnotami. W przypadku Niemiec środek ciężkości decyzyjnej w procesie legislacyjnym usytuowany jest w Bundestagu, a najistotniejszym przejawem zasady federalizmu są kompetencje Bundesratu, ale też i samych członków Bundesratu, poprzez które kraje związkowe uczestniczą w stanowieniu prawa federalnego. W przypadku Rosji zasadnicza część prac legislacyjnych ma miejsce w Dumie Państwowej, jednak procedura ustawodawcza pozwala na wskazanie elementów tej procedury inspirowanych federalną strukturą państwa, takich jak prawo inicjatywy ustawodawczej, które przysługuje m.in. Radzie Federacji i członkom Rady Federacji, ale także ustawodawczym organom podmiotów federacji. Zwracają uwagę także uprawnienia Rady Federacji, wśród których zwraca uwagę równa Dumie Państwowej pozycja w procedurze odrzucania weta prezydenckiego. We wszystkich badanych federacjach funkcja ustawodawcza izb pierwszych obarczona jest różnego rodzaju uwarunkowaniami będącymi rezultatem federalnej struktury państwa. Procedury legislacyjne są dość skomplikowane, co jest ceną uwzględnienia w tym procesie również interesów części składowych badanych federacji. Jest to jednak konieczność mająca zapobiegać powstawaniu prawa federalnego, które miałyby być następnie kwestionowane, co ma szczególne znaczenie w kontekście faktu, że w znacznej części jest ono egzekwowane przez podmioty poszczególnych federacji.

We wszystkich federacjach izby pierwsze dysponują szeregiem instrumentów zapewniających im wykonywanie funkcji kontrolnej, co podobnie jak różnice w tym zakresie w dużej mierze jest pochodną przyjętych tam systemów rządów. W Austrii wpływ zasady federalizmu na tę funkcję izby pierwszej jest niemal niezauważalny, gdyż krajom związkowym umożliwiono udział w sprawowaniu kontroli nad rządem federalnym za pośrednictwem izby drugiej. Również w Belgii funkcja kontrolna Izby Reprezentantów nie pozostaje pod wpływem federalnej struktury państwa. W Niemczech uwagę zwraca możliwość brania udziału przez członków Bundesratu w posiedzeniach plenarnych Bundestagu oraz jego komisji, co dotyczy to również realizacji przez izbę pierwszą uprawnień kontrolnych. Dość ograniczony jest wpływ federalnej struktury państwa na kształt instrumentów kontrolnych Dumy Państwowej. Kontrola parlamentarna jest w Rosji realizowana przez obie izby, a Rada Federacji jest również podmiotem wyposażonym w instrumenty kontroli wobec rządu, z których może korzystać niezależnie. Zasada federalizmu wpływa więc na przyjętą koncepcję kontroli parlamentarnej, współdzielonej przez obie izby. Symptomatyczne jest m.in. wspólne powoływanie komisji śledczej oraz wspólne kształtowanie składu Izby Obrachunkowej. Jeszcze intensywniejszy przejaw takiego systemu kontroli został zastosowany w Szwajcarii, gdzie kluczem do oceny wpływu zasady federalizmu na funkcję kontrolną jest powierzenie tego zadania całemu Zgromadzeniu Federalnemu, a nie tylko izbie pierwszej. W rezultacie obie izby są wyposażone zarówno w instrumenty pozwalające niezależnie od siebie realizować konstytucyjne zadanie „zwierzchniego nadzoru,” ale także występują środki kontroli wymagające współpracy obu izb w ramach Zgromadzenia Federalnego. Przeprowadzone badania w tym zakresie skłoniły do sformułowania twierdzenia, iż zasada federalizmu ma dość ograniczony wpływ na instrumenty powierzone w ramach funkcji kontrolnej izbom pierwszym, co jest najczęściej skutkiem przyjętej koncepcji wyposażenia izb drugich w autonomiczne kompetencje kontrolne lub realizowania tej funkcji wspólnie przez obie izby, co jest formą zabezpieczenia interesów podmiotów federalnych w tym zakresie.

Zakres uprawnień kreacyjnych izb pierwszych uwzględnionych federacji, korespondując z systemami rządów, różni się dość znacznie. Heterogeniczność uwidacznia się również w perspektywie wpływu zasady federalizmu na formatowanie procedur w tej sferze. Na jednym biegunie znajdują się szerokie uprawnienia w Szwajcarii, na drugim zaś nieliczne kompetencje w Rosji. Zróżnicowanie sposobów, za pomocą których zasada federalizmu wpływa na realizowanie tych uprawnień, nie pozwala na sformułowanie jednego rozwiązania charakterystycznego dla uwzględnionych federacji. Można jednak wskazać występujące w różnej inten-

sywności generalne modele takich mechanizmów. Są to: forma współdziałania izb w podejmowaniu decyzji (przede wszystkim Szwajcaria), nakaz zachowania parytetu terytorialnego w podejmowaniu decyzji (Belgia, Szwajcaria) oraz korespondujące, ale odrębnie realizowane kompetencje powierzone obu izbom. Wszystkie te formy zapewniają uwzględnienie specyfiki federalnego ustroju terytorialnego państwa, choć ich dobór w konkretnym przypadku zależy od systemu rządów w danej federacji.

W sferze uprawnień izb pierwszych parlamentów federalnych względem części składowych poszczególnych federacji obecne są trzy kategorie mechanizmów konstytucyjnych. Po pierwsze, identyfikowalne są różne rozwiązania w zakresie zmian w strukturze terytorialnej analizowanych federacji, wymagające zazwyczaj zmiany konstytucji w szczególnej procedurze, w której kluczowa decyzja izb pierwszych wymaga akceptacji przez podmioty federalne, co może nastąpić w sposób bezpośredni (np. ustawa krajowa w Austrii), w sposób pośredni (np. Senat w Belgii) lub przy udziale referendum (np. Szwajcaria). Po drugie, fundamentalne znaczenie należy przypisać wywieraniu wpływu na podmioty federalne przez izby pierwsze za pośrednictwem ich uczestnictwa w stanowieniu ustaw federalnych, które obowiązują na terytoriach części składowych federacji. Zakres możliwego oddziaływania ustawodawczego jest przy tym we wszystkich badanych federacjach wyznaczany poprzez konstytucyjnie ukształtowany podział imperium federalnego w zakresie prawodawstwa. Wspólne dla wszystkich federacji jest konstytucyjne zastrzeżenie określonej kategorii spraw do właściwości parlamentów federalnych (tzw. kompetencje zastrzeżone, wyłączne lub ekskluzywne) oraz wyznaczenie kategorii spraw, w których prawo stanowić mogą zarówno parlamenty federalne, jak i legislatury podmiotów federalnych (tzw. kompetencje wspólne, konkurencyjne lub współdzielone). Dominuje również domniemanie właściwości ustawodawczej, przekazujące podmiotom federalnym samodzielne prawo regulowania wszystkich tych materii, w których nie są właściwe władze federalne. Występuje ono w Austrii, Niemczech i Szwajcarii, a zapowiada je również belgijska ustawa zasadnicza. Domniemania właściwości na rzecz podmiotów federalnych nie ma w Rosji, gdzie zakres uprawnień ustawodawczych części składowych wynika generalnie z prawa federalnego. Po trzecie, szczególnym mechanizmem są obecne we wszystkich federacjach instrumenty wyrównywania finansowego. O ile rola izb pierwszych ogranicza się niemal wyłącznie do kluczowego uczestnictwa w uchwalaniu przepisów regulujących konstrukcję federalizmu fiskalnego w poszczególnych federacjach, to należy mieć na uwadze, że przyjmowane konstrukcje normatywne w tym zakresie podlegają zwykle długotrwałym i wielostronnym negocjacjom. Wyjątkiem jest Federacja Rosyjska, gdzie regulacje

normatywne dają na tyle dużo autonomii rządowi federalnemu, że może on dość instrumentalnie wykorzystywać ten system dla federalnych celów społecznych, gospodarczych, ale i politycznych, podporządkowując sobie podmioty federalne.

Powyższe wnioski pozwoliły zrekapitulować, iż zasada federalizmu generalnie implikuje kształt konstytucyjnych funkcji izb pierwszych parlamentów federalnych w rozważanych państwach. Perspektywa prawnoporównawcza pozwoliła jednak na stwierdzenie, że po pierwsze, różny jest wpływ tej zasady na poszczególne funkcje, znacznie bardziej intensywnie przejawiając się w sferze funkcji ustrojodawczej i ustawodawczej, w sposób zauważalny w ramach funkcji kreacyjnej, a w sposób znacznie bardziej ograniczony w zakresie funkcji kontrolnej izb pierwszych. Po drugie, w poszczególnych federacjach dostrzegalne jest znaczne zróżnicowanie przyjętych mechanizmów, za pośrednictwem których federalna struktura państw wpływa na konstrukcję uprawnień izb pierwszych w ramach poszczególnych funkcji. Dostrzegając podobieństwa, ale również nieraz znaczne różnice w zakresie poszczególnych rozwiązań, należało skonkludować, iż potwierdzona w rozprawie teza dowodzi również, że poszukiwanie wspólnego formalnoprawnego oraz funkcjonalnego modelu państwa federalnego wymaga badań komparatystycznych o charakterze kompleksowym, wykraczających poza tradycyjnie rozważany kanon strukturalnych cech charakteryzujących państwa federalne.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych

Pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze zostaną przedstawione zgodnie z wymaganiami przedstawionymi w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. nr 196 poz. 1165).

a) Kryteria oceny w zakresie osiągnięć naukowo-badawczych habilitanta obejmują, zgodnie z §3, pkt. 2) w/w rozporządzenia, w obszarze nauk społecznych - autorstwo lub współautorstwo publikacji naukowych w czasopismach znajdujących się w bazie Journal Citation Reports (JRC) lub na liście European Reference Index for the Humanities (ERIH)

Moje zainteresowania naukowo-badawcze w zakresie nauk prawnych dotyczą zagadnień z zakresu prawa konstytucyjnego. Głównym obszarem moich prac naukowo-badawczych są rozwiązania ustrojowe mieszczące się w ramach tzw. kontynentalnego systemu prawnego. Wyniki prowadzonych badań naukowych publikowane są w monografiach i czasopismach

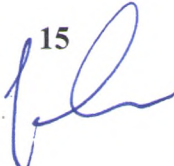
przede wszystkim o zasięgu ogólnokrajowym. Przedstawiony przeze mnie dorobek naukowy nie zawiera publikacji znajdujących się w bazie Journal Citation Reports (JCR), ponieważ problematyka czasopism zagranicznych ujętych w bazach wymienionych w § 3 rozporządzenia obejmuje przede wszystkim anglosaskie rozwiązania ustrojowe. Natomiast lista czasopism European Reference Index for the Humanities (ERIH) nie zawierała czasopism z zakresu nauk prawnych, w związku z czym publikowanie w tych czasopismach było znacząco utrudnione.

Jedyną publikacją w czasopiśmie znajdującym się w na liście European Reference Index for the Humanities (ERIH), jest artykuł pt. *The Principles of Unitarism, Subsidiarity and Decentralisation as a Constitutional Basis of Regional Self-Governemnt of the Republic of Poland*, "Studies in Logic Grammar and Rhetoric" 2012, nr 31(44), s. 175 - 189, w którym rozważam zasady unitaryzmu, subsydiarności oraz decentralizacji w kontekście ich znaczenia dla konstytucyjnoprawnej pozycji regionu w świetle Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r. W artykule tym zarysowuję normatywną treść tych zasad, konkludując jednakże, że pomimo ich implementacji w polskim ustroju terytorialnym, ich konstytucyjne ujęcie jest na tyle elastyczne, że pozwala na różne, wprowadzane na drodze ustawowej konstrukcje ustrojowe w zakresie polskiego modelu regionu rozumianego jako jednostka samorządu terytorialnego.

b) Kryteria oceny w zakresie osiągnięć naukowo-badawczych habilitanta, zgodnie z §4 w/w rozporządzenia, we wszystkich obszarach wiedzy.

1) Autorstwo lub współautorstwo monografii, publikacji naukowych w czasopismach międzynarodowych lub krajowych innych niż znajdujące się w bazach lub na liście, o których mowa w §3, dla danego obszaru wiedzy oraz 2) autorstwo lub współautorstwo odpowiednio dla danego obszaru: opracowań zbiorowych, katalogów zbiorów, dokumentacji prac badawczych, ekspertyz, utworów i dzieł artystycznych.

W okresie po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych moje zainteresowania naukowe koncentrowały się, z różną intensywnością, i w różnym czasie, na kilku głównych nurtach badawczych, którymi były: prawo do dobrej administracji, ustrój terytorialny państw współczesnych ze szczególnym uwzględnieniem federalizmu, oraz modeli ustroju terytorialnego w Polsce i w Hiszpanii, źródła prawa oraz szeroko rozumiane prawo parlamentarne. Rezultatem tych zainteresowań badawczych były publikacje naukowe, przybierające formę przede

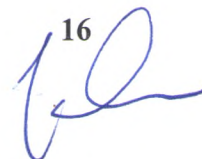
15

wszystkim artykułów naukowych oraz rozdziałów w monografiach. Poza powyższymi jestem autorem również kilku innych publikacji, które mogą być ogólnie sklasyfikowane jako prace z zakresu prawa konstytucyjnego.

Prawo do dobrej administracji

W zakresie prawa do dobrej administracji, najistotniejszym osiągnięciem naukowym była monografia pt. *Prawo do dobrej administracji jako standard europejski*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2008, która była oparta na obronionej w 2006 r. dysertacji doktorskiej. W monografii tej, w oparciu o porządek prawny Unii Europejskiej oraz biorąc pod uwagę standardy administracyjne Rady Europy, ustaliłem treść, charakter prawny i znaczenie prawa do dobrej administracji, wykazując że powinno być ono traktowane jako standard europejski. Zrealizowanym w tej pracy celem badawczym było również dowiedzenie, że elementy składowe prawa do dobrej administracji są obecne w polskim porządku prawnym. Monografia była zwieńczeniem cyklu publikacji w tej sferze zainteresowań badawczych. Zaliczam tutaj artykuły, które ukazały się przez uzyskaniem stopnia doktora nauk prawnych: *Karta praw podstawowych Unii Europejskiej : (uwagi konstytucyjnoprawne)*, "Przegląd Sejmowy" 2002, nr 1, s. 65-78; *Problematyka praw człowieka w świetle Karty Praw Podstawowych w aspekcie integracji Polski z Unią Europejską*, "Studia Europejskie" 2003, nr 2, s. 53-72; *Prawo do dobrej administracji w świetle Karty Praw Podstawowych*, "Państwo i Prawo" 2003, z. 7, s. 67-77; *Prawo do dobrej administracji a art. 6 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, [w:] *Człowiek a tożsamość w procesie integracji Europy: materiały III Międzynarodowej Konferencji Praw Człowieka, Olsztyn 29-30 maja 2003 r.*, pod red. Bronisława Sitka [et al.], Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2004, s. 561-567.

Po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych (7 lipca 2006 r.), prawu do dobrej administracji poświęcono były kolejne prace. Analizie orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości w sprawach, w których przywoływane było prawo do dobrej administracji, poświęcona była publikacja pt. *Prawo do dobrej administracji w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości w latach 2004-2007*, [w:] *Ustroje, doktryny, instytucje polityczne : księga jubileuszowa Profesora zw. dra hab. Mariana Grzybowskiego*, pod red. Jacka Czajowskiego [et al.], Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2007, s. 115-126. Aksjologicznych podstaw prawa do dobrej administracji, m.in. w świetle koncepcji sprawiedliwości proceduralnej poświęcona była praca pt. *Relacje pomiędzy jednostką i państwem w świetle prawa do dobrej administracji : (uwagi wybrane)*, [w:] *Studia i szkice z prawa publicznego : księga dla uczczenia pamięci*

Profesora Eugeniusza Smoktunowicza, pod red. Andrzeja Nowakowskiego, [s. n.], Rzeszów 2008, s. 54-65. W publikacji pt. *Międzynarodowe koncepcje "dobrej administracji"*, [w:] *Przeciwdziałanie bezczynności administracji publicznej. Zarys problematyki*, pod red. Roberta Suwaja i Macieja Perkowskiego, Wyd. Prawo i Partnerstwo, Białystok 2010, s. 14 - 27, wraz ze współautorką Wiolettą Hryniewicką, analizujemy standard dobrej administracji w dokumentach prawa międzynarodowego oraz prawa Unii Europejskiej.

Ustroje terytorialne państw współczesnych

W zakresie problematyki ustrojów terytorialnych państw współczesnych, najważniejszą publikacją była monografia w języku angielskim pt. *Territorial organization of European states, federalism, regionalism, unitarism*, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2011, ss. 253, w której analizuję modele ustrojów terytorialnych państw europejskich w wybranych państwach. Uwzględniłem Niemcy oraz Szwajcarię jako przykłady państw federalnych, Polskę oraz Francję jako przykłady państw unitarnych, Hiszpanię oraz Włochy jako przykłady państw regionalnych oraz Zjednoczone Królestwo ze względu na oryginalną konstrukcję dewolucji. Analiza została poprzedzona rozdziałem poświęconym terminologii, w którym definiuję kluczowe pojęcia z zakresu przedstawianej problematyki, takie jak federacja, państwo unitarne, regionalizm czy dewolucja.

Poza tą publikacją, swoje zainteresowania w sferze ustrojów terytorialnych państw współczesnych kierowałem ku zagadnieniom federalizmu, konstytucyjnemu kształtowi polskiego modelu ustroju terytorialnego oraz strukturze terytorialnej Królestwa Hiszpanii. W publikacji pt., *Zasada federalizmu a funkcja ustawodawcza izb drugich parlamentu w federacjach europejskich*, [w:] *Konstytucja : ustrój polityczny : system organów państwowych : prace ofiarowane Profesorowi Marianowi Grzybowskiemu*, pod red. Stanisława Bożyka i Adama Jamroza, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2010, s. 175-194, analizuję rolę oraz kompetencje izb drugich parlamentów federalnych państw europejskich w procesie stanowienia prawa w kontekście zasady federalizmu oraz ochrony praw części składowych federacji. Kluczowej w państwach federalnych zasadzie pionowego podziału władzy, w perspektywie federacji europejskich, poświęciłem natomiast opracowanie pt., *Zasada wertykalnego podziału władzy w państwach złożonych - zarys problematyki*, [w:] *Organizacja administracji publicznej z perspektywy powierzonych jej zadań*, pod red. Tomasza Bąkowskiego, Wyd. Lex a Wolters Kluwer business, Warszawa 2015, s. 146-158. Problematyka formom artykulacji zasady federalizmu w państwach europejskich została przeanalizowana w publikacji, pt. *Elementy zasady*

federalizmu w konstytucjach europejskich - ujęcie formalnoprawne, [w:] *Ustroje, tradycje i porównania: księga jubileuszowa dedykowana prof. dr. hab. Marianowi Grzybowskiemu w siedemdziesiątą rocznicę urodzin*, pod red. Piotra Mikulego, Andrzeja Kuliga, Janusza Karpa, Grzegorza Kucy, Wydawnictwo Sejmowe Warszawa 2015, s. 193-201, w której dostrzegam, że pomimo podobieństw, każde z tych państw ma swój odrębny sposób ujęcia oraz kształtowania treści tej zasady. Spostrzeżeniom na temat tego, jak ustrój terytorialny wpływa na kształt władzy wykonawczej, zarówno na poziomie centralnym, jak i terytorialnym, dedykowałem publikację pt. *Uwagi na temat wpływu formy ustroju terytorialnego państwa na kształt władzy wykonawczej*, "Białostockie Studia Prawnicze" 2016, z. 20B, s. 455-463. Federacjom europejskim poświęciłem również opracowanie pt., *Reprezentacja w stosunkach międzynarodowych oraz bezpieczeństwo zewnętrzne jako konstytucyjne zadania głowy państwa w europejskich państwach federalnych - ujęcie prawnoporównawcze*, [w:] *Ustrój państwa, myśl polityczno-prawna, współczesne systemy rządów : prace ofiarowane profesorowi zw. nauk prawnych Adamowi Jamrozowi z okazji Jego Jubileuszu*, pod red. Stanisława Bożyka i Artura Olechno, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2018, s. 613-628, w którym rozważałem konstytucyjnoprawną pozycję ustrojową głów państwa na tle zasady federalizmu.

W zakresie polskiego modelu ustroju terytorialnego, tematykę statusu prawnego regionu poruszam w opracowaniach pt. *Status prawny regionu w świetle konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 r. - wybrane uwagi konstytucyjnoprawne*, [w:] *Polska Wschodnia - zarządzanie rozwojem*, pod red. Bogusława Plawgo, Wyd. Wyższa Szkoła Administracji Publicznej, Białystok 2008, s. 137-147 oraz *The position of regions in Poland's system of government compared with that of regions of other European States*, "Analele Universității "Constantin Brâncuși" din Târgu-Jiu Seria Stiinte Juridice" 2012, nr 3, s. 65-88. Druga z wymienionych publikacji, odnosząca się do polskiego regionu w perspektywie prawnoporównawczej, była następstwem referatu pt. *The Regional Government of the Republic of Poland in the light of UE Regions*, zaprezentowanego na The 3rd International Scientific Conference „The Role And Place Of Law In Society Based On Knowledge”, Targu Jiu (Rumunia), 13- 14 maja 2011 r. Tego pola badawczego dotyczy również opracowanie pt. *The constitutional and statutory basis for local referendum in Poland*, [w:] *Evolution of constitutionalism in the selected states of Central and Eastern Europe*, ed. by Jarosław Matwiejuk, Krzysztof Prokop, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2010, s. 177-191, w którym rozważam regulację normatywną odnoszącą się do instytucji referendum terytorialnego, krytycznie odnosząc się m.in. do określenia referendum lokalne.

Dwóm zasadom zawartym w Konstytucji RP, które obok zasady subsydiarności stanowią podstawy polskiego ustroju terytorialnego poświęcone było opracowanie pt. *Unitarism and decentralization as a constitutional principles of the Republic of Poland*, [w:] *Daugavpils Universitates 53. starptautiskas zinatniskas konferences materiali, Daugavpils, Latvija 2012*, ed. Dmitrijs Olehnovičs, Daugavpils Universitate, Daugavpils 2012. Historyczne aspekty odbudowy samorządu terytorialnego w Polsce w okresie transformacji ustrojowej prezentowałem w referacie wygłoszonym podczas International Scientific Conference “Legal Education and Culture: Past Lessons and Future Challenges”, Ryga 10-11 listopad 2014 r., czego owocem była publikacja pt. *Re-enactment of the territorial self-government in Poland during transformation*, [w:] *Jurisprudence and culture: past lessons and future challenges: the 5th International Scientific Conference of the University of Latvia: dedicated to the 95th Anniversary of the Faculty of Law of the University of Latvia, 10-11 November 2014*, ed. Kalvis Torgans, Janis Pleps, Wyd. University of Latvia Press, Riga 2014, s. 258-267.

Na polu badań nad ustrojem terytorialnym, swoje zainteresowania naukowe kieruję również w stronę problematyki struktury terytorialnej Królestwa Hiszpanii. W publikacji *Ustrojowe aspekty regionalizmu hiszpańskiego z uwzględnieniem roli sądownictwa konstytucyjnego*, [w:] *Państwo prawa, parlamentaryzm, sądownictwo konstytucyjne: pamięci Profesora Zdzisława Czeszejki-Sochackiego*, pod red. Adama Jamroza, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2012, s. 338-356, rozważam konstytucyjne podstawy ukształtowania specyficznego modelu ustroju terytorialnego, określanego mianem państwa regionalnego, a także rolę hiszpańskiego sądu konstytucyjnego w tym kontekście. Kolejne publikacje w tym zakresie poświęcone były dwóm najsilniej się przejawiającym regionalizmom w Hiszpanii: katalońskiemu oraz baskijskiemu, które w świetle przeprowadzonych badań zasadne jest określać nawet separatyzmami. Rozważam je w kontekście ich kształtowania się oraz współczesnego statusu konstytucyjnoprawnego w pracach: *Regionalizm kataloński - uwagi genetyczne oraz konstytucyjnoprawne*, [w:] *Państwo i prawo wobec współczesnych wyzwań. T. 2. Współczesne ustroje państwowe i rozwój demokracji w Polsce : księga jubileuszowa Profesora Jerzego Jaskierni*, pod red. Ryszarda M. Czarnego i Kamila Spryszaka, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2012, s. 248-268; *Uwagi na temat kontekstu historycznego regionalizmu baskijskiego*, [w:] *Ustroje historia i współczesność: Polska - Europa - Ameryka Łacińska: księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Jackowi Czajowskiemu*, pod red. Mariana Grzybowskiego, Grzegorza Kucy i Piotra Mikulego, Wyd. Uniwersytet Jagielloński, Kraków 2013, s. 392-402; *Kraj Basków a Królestwo Hiszpanii w świetle relacji konstytucyjnoprawnych i politycznych*,

[w:] *Ustrój polityczny państwa : Polska, Europa, świat : prace ofiarowane Profesorowi Tadeuszowi Mołdawie z okazji siedemdziesięciolecia urodzin*, pod red. Stanisława Sulewskiego i Jarosława Szymanka, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 2013, s. 337-351. Aktualny kształt hiszpańskiej struktury terytorialnej, uginającej się przed oczekiwaniami wspólnot autonomicznych, w świetle konstrukcji ustrojowej wprowadzonej hiszpańską konstytucją z 1978 r., analizuję w opracowaniu pt. *Kontrowersje konstytucyjnoprawne i polityczne wokół ustroju terytorialnego Królestwa Hiszpanii: ewolucja czy stagnacja?* [w:] Aktualne problemy reform konstytucyjnych, pod Stanisława Bożyka, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2013, s. 397-415. Hiszpański ustrój terytorialny pozostaje nadal jednym z pól moich zainteresowań naukowych. Problematyki tej dotyczy glosa do wyroku hiszpańskiego Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 października 2017 r. w sprawie STC 114/2017, dotyczącej ustawy Parlamentu Katalonii o referendum o samostanowieniu, która zostanie opublikowana w czasopiśmie "Białostockie Studia Prawnicze" 2019, nr 4. Dalsze badania w tej dziedzinie prowadzę w ramach projektu pt. Wpływ orzecznictwa hiszpańskiego Trybunału Konstytucyjnego na status prawny Katalonii, który jest finansowany ramach konkursu MINIATURA2 przez Narodowe Centrum Nauki.

Źródła prawa

Kolejnym eksploatowaną płaszczyzną badawczą pozostaje problematyka polskiego systemu źródeł prawa. Badania na tym polu zaowocowały szeregiem publikacji naukowych. Efektem referatu poświęconego polskim rozwiązaniom w zakresie obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej, zaprezentowanego podczas konferencji Międzynarodna naučno-praktyczna konferencja: Teorija i praktyka pravotvorčestva i pravoprimerenija : Respublika Belarus' v uslovijach integracionnych processov, Grodno 13-14 aprelja 2007 r., była publikacja pt. *Obywatelska inicjatywa ustawodawcza w polskim porządku prawnym*, [w:] *Teorija i praktyka pravotvorčestva i pravoprimerenija: Respublika Belarus' v uslovijach integracionnych processov : tezisy dokladov Meždunarodnoj naučno-praktyčeskoj konferencii*, 13-14 aprelja 2007 g., red. kol. I. E. Martynenko (otv. red.) [i dr.], Wyd. GrGU, Grodno 2007, s. 106-107. Swoje refleksje uzasadniające stanowisko, zgodnie z którym nie można mówić o "zamkniętym" katalogu źródeł prawa powszechnie obowiązującego przedstawiłem w opracowaniu pt. *Uwagi na temat "niedomknięcia" źródeł prawa powszechnie obowiązującego w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 2 kwietnia 1997 r.*, [w:] *Prawo, parlament i egzekutywa we współczesnych syste-*

mach rządów: księga poświęcona pamięci Profesora Jerzego Stembrowicza, pod red. Stanisława Bożyka, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2009, s. 61-69.

Kolejne publikacje w zakresie problematyki źródeł prawa były pisemnymi wersjami referatów wygłaszanych na konferencjach międzynarodowych. Pojęciu standardu międzynarodowego w polskim porządku prawnym, wraz z ustaleniem jego źródeł poświęciłem referat na konferencji Dny práva – Days of Law, Brno 2009, a następnie opracowanie pt. *The notion and the meaning of international standard and its treaty sources according to the Constitution of the Republic of Poland of April 2, 1997* [w:] *Dny práva - 2009 - Days of Law*, [eds. David Sehnálek et al.], "Acta Universitatis Brunensis Iuridica", No 358, Wyd. Masarykova univerzita Brno 2009, s. 509 - 605. Podczas konferencji: Ewolucja konstytucjonalizmu Europy Środkowo-wschodniej, Białystok 2010, analizowałem problematykę klasyfikacji umów międzynarodowych, jaką można skonstruować na gruncie polskiej ustawy zasadniczej, czego następstwem była publikacja pt. *Miejsce umów międzynarodowych w polskim porządku prawnym*, [w:] *Konstitucionno-zakonodatel'noe regulirovanie obščestvennych otnošenij v Respublike Pol'sha i Respublike Belarus' = Konstytucyjno-ustawowa regulacja stosunków społecznych w Rzeczypospolitej Polskiej i Republice Białoruś*, pod red. Jarosława Matwiejuka, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2009, s. 252-262. Wybrane aspekty polskiego systemu źródeł prawa, a w szczególności relacje z prawem Unii Europejskiej przedstawiałem na konferencji: 52nd International Scientific Conference of Daugavpils University, Daugavpils 2010 r., co poskutkowało pisemną wersją wystąpienia, opublikowaną pt. *The system of sources of law in Poland's constitution of 2 april 1997*, [w:] *Daugavpils Universitates 52. startptautiskas zinatniskas konferences materiali*, Daugavpils Universitates Akademiskais apgads "Saule", Daugavpils 2011, s. 1223-1228, a także zaproszeniem do roli zagranicznego recenzenta w przewodzie doktorskim przeprowadzanym na Wydziale Prawa Uniwersytetu Łotewskiego w Rydze (zob. załącznik nr 4). Pokłósiem wspólnego wystąpienia z dr. Arturem Olechno na konferencji: International scientific conference The quality of legal acts and its importance in contemporary legal space, Ryga 2012, w której analizowaliśmy możliwości wydawania aktów z mocą ustawy w państwach Europy Centralnej i Wschodniej, była publikacja *Acts of laws with the force of a statue issued by the executive branch of government in the countries of Central and Eastern Europe*, [w:] *International scientific conference The quality of legal acts and its importance in contemporary legal space, 4-5 October, 2012* / [ed. board: Janis Rozenfelds et al.], Wyd. University of Latvija Press, Riga 2012, s. 250-263 (współautor Artur Olechno).

Prawo parlamentarne

W zakresie prawa parlamentarnego, przedmiotem zainteresowania pozostają w m.in. zagadnienia prawa wyborczego, instytucji immunitetu oraz parlamentaryzmu łotewskiego. Polskie rozwiązania normatywne w zakresie prawa wyborczego do Parlamentu Europejskiego przez pryzmat zasady powszechności oraz frekwencji wyborczej analizuję w publikacji pt. *Polish European Parliament election law in the context of universality of elections and civic participation*, [w:] *Elections to the European Parliament as a challenge for democracy*, ed. by Elżbieta Kuźelewska and Dariusz Kloza, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa-Białystok 2013, s. 279-296. Dalsze badania nad zagadnieniem frekwencji w wyborach do Parlamentu Europejskiego poskutkowały dwoma kolejnymi pracami. W pierwszej z nich, pt. *Wybory do Parlamentu Europejskiego jako wybory drugiej kategorii (second-order elections): uwagi na temat przyczyn, konsekwencji oraz prób przeciwdziałania niskiej frekwencji wyborczej*, "Przegląd Sejmowy" 2014, nr 2, s. 9-20 podejmuję próbę wykazania, że również w polskich realiach prawnych oraz politycznych, wybory te są traktowane jako wybory drugiej kategorii i są swoistym testem przed wyborami parlamentarnymi. Kolejne opracowanie pt. *Wpływ terminu wyborów do Parlamentu Europejskiego na frekwencję wyborczą – zarys problematyki*, [w:] *Problemy konstytucyjne*, pod red. Joanny Juchniewicz i Marcina Dąbrowskiego, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2015, s. 111-120, było następstwem referatu wygłoszonego na Ogólnopolskiej konferencji naukowej: *Kierunki zmian w prawie wyborczym*, Olsztyn 2014, w którym analizuję w jaki sposób ustalenie terminu wyborów, biorąc pod uwagę takie uwarunkowania jak specyfika państw członkowskich UE, pora roku czy terminy innych wyborów, może wpływać na frekwencję wyborczą. Relatywnie nowe w polskim porządku prawnym instytucje głosowania korespondencyjnego oraz głosowania przez pełnomocnika, analizuję w kontekście rozwiązań normatywnych w artykule pt. *Głosowanie korespondencyjne oraz głosowanie przez pełnomocnika jako alternatywne metody głosowania w świetle polskiego kodeksu wyborczego*, "Białostockie Studia Prawnicze" 2016, z. 20A, s. 273-283.

Współpraca z Uniwersytetem Łotewskim w Rydze, oraz staż naukowy w Sądzie Konstytucyjnym Łotwy (2015) zaowocowały dwiema publikacjami poświęconymi łotewskiemu prawu parlamentarnemu. Rozwiązania konstytucyjne w zakresie rozwiązania parlamentu na Łotwie w drodze referendum, które są swoistym fenomenem, w kontekście łotewskiego systemu ustrojowego, a w szczególności relacji parlamentu z prezydentem, analizuję na gruncie

łotewskiej praktyki ustrojowej i oparciu o literaturę łotewską w artykułach: *Referendum w sprawie rozwiązania parlamentu na Łotwie z 2011 roku*, "Przegląd Prawa Konstytucyjnego" 2017, nr 5 (39), s. 85-100 oraz *Instytucja recall na Łotwie*, "Przegląd Prawa Konstytucyjnego" 2018, nr 2 (42), s. 69-82.

Przedmiotem zainteresowania naukowego w zakresie prawa parlamentarnego pozostaje również instytucja mandatu oraz immunitetu parlamentarnego. Instytucji immunitetu parlamentarnego w Portugalii poświęciłem opracowanie pt. *Immunitet parlamentarny w Portugalii*, [w:] *Immunitety parlamentarne*, pod red. Sabiny Grabowskiej i Joanny Juchniewicz, Rzeszów 2017, s. 206-216.

Efektom zaproszenia do prac międzynarodowego zespołu badaczy prawa konstytucyjnego nad stworzeniem encyklopedii prawa konstytucyjnego, składającej się z wyspecjalizowanych artykułów naukowych o perspektywie prawnoporównawczej, były badania prowadzone we współpracy z Arturem Olechno, które zaowocowały dwoma artykułami: *Mandate*, [w:] *Max Planck Encyclopedia of Comparative Constitutional Law*, eds. Rainer Grote, Frauke Lachenmann, Rüdiger Wolfrum, Oxford University Press, New York 2018, publikacja online, numeracja stron wg pdf., s. 1-14 oraz *Immunity*, [w:] *Max Planck Encyclopedia of Comparative Constitutional Law*, eds. Rainer Grote, Frauke Lachenmann, Rüdiger Wolfrum, Oxford University Press, New York 2019, publikacja online, numeracja stron wg pdf., s. 1-18. Opracowania te zawierają rezultaty badań nad ponad setką aktów konstytucyjnych, z których wybrano i zaprezentowano reprezentatywne ale i unikalne rozwiązania w zakresie instytucji mandatu oraz immunitetu, nie ograniczając się przy tym jedynie do rozwiązań dotyczących parlamentarzystów. Świadectwem kontynuacji badań nad immunitetem parlamentarnym jest kolejny artykuł pt. *Immunitet parlamentarny we współczesnym świecie*, "Przegląd Prawa Europejskiego" 2019, nr 1 (artykuł po pozytywnych recenzjach, zaakceptowany do publikacji w wymienionym numerze), w którym podejmuję próbę generalnej oceny współczesnych modelu immunitetu parlamentarnego oraz aktualnej kondycji tej instytucji. Powstał on w oparciu o referat wygłoszony na konferencji naukowej: *Pozycja ustrojowa władzy ustawodawczej we współczesnym świecie* (Białystok, 5-6 czerwca 2017 r.), sprawozdanie z której we współautorstwie z Arturem Olechno zostało opublikowane jako *Konferencja naukowa pt. "Pozycja ustrojowa władzy ustawodawczej we współczesnym świecie"* (Białystok, 5-6 czerwca 2017 r.), "Przegląd Konstytucyjny" 2017, nr 4, s. 167-171.

23

Pozostałe publikacje naukowe z zakresu problematyki ustrojowej i systemu rządów

Ponadto, jestem autorem szeregu publikacji klasyfikowanych jako prace z zakresu prawa konstytucyjnego, które bezpośrednio nie dotyczą wskazanych powyżej płaszczyzn badawczych. Zaliczam do nich opracowanie poświęcone problematyce statusu jednostki postrzeganej z perspektywy władzy publicznej pt. *Państwo jako zagrożenie i gwarant wolności i praw jednostki*, [w:] *Jednostka a państwo na przestrzeni wieków*, pod red. Joanny Radwanowicz-Wanczewskiej, Piotra Niczyporuka i Karola Kuźmicza, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2008, s. 47-63; opracowanie dotyczące sankcji jakim dysponuje polski Trybunał Stanu pt. *Legal sanctions in the Polish constitutional responsibility procedure*, [w:] *Legal sanctions: theoretical and practical aspects in Poland and the Czech Republic*, ed. by Mariusz Popławski and Dana Šramková, Wyd. Masarykova univerzita, Brno-Białystok 2008, s. 233-238; oraz pracę *Konstytucyjne aspekty partnerstwa publiczno-prywatnego: (uwagi wprowadzające)*, [w:] *Partnerstwo publiczno-prywatne : zagadnienia teorii i praktyki*, pod red. Macieja Perkowskiego, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2007, s.51-65, w której wspólnie z Krzysztofem Prokopem poszukiwaliśmy podstaw konstytucyjnoprawnych tej pojawiającej się ówczesnie w polskim porządku prawnym instytucji z zakresu prawa publicznego. W związku z uchwaleniem nowej ustawy o partnerstwie publiczno - prywatnym w 2008 r., tekst doczekał się aktualizacji i został opublikowany ponownie pt. *Konstytucyjne aspekty partnerstwa publiczno-prywatnego*, [w:] *Partnerstwo międzysektorowe: możliwości, zasady, realizacja*, pod red. Macieja Perkowskiego, Wyd. Fundacja Prawo i Partnerstwo, Białystok 2009, s. 82-94.

We współautorstwie z Robertem Suwajem powstała praca pt. *Patologie w relacjach pomiędzy sferami władz publicznych*, [w:] *Patologie w administracji publicznej*, pod red. Patrycji J. Suwaj i Dariusza R. Kijowskiego, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2009, s. 542-552, która była pisemną wersją referatu wygłoszonego na konferencji *Patologie w administracji publicznej*, Białowieża 20-22 kwietnia 2009, w którym krytycznie odnosimy się do wybranych aspektów funkcjonowania konstytucyjnych organów władzy publicznej.

W 2012 roku została opublikowana praca zbiorowa pod red. red. nauk. Stanisława Bożyka i Mariana Grzybowskiego pt. *Systemy ustrojowe państw współczesnych*, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2012, w której jestem autorem rozdziałów: *Francja*, s. 89-123 oraz *Republika Południowej Afryki*, s. 579-606.

Następstwem referatu wygłoszonego wspólnie z Krzysztofem Prokopem na Międzynarodowej konferencji naukowej: *Ten Years of the Visegrad Group Member States in the European Union*, Białystok 27-28 październik 2014 r., było opracowanie pt. *European clauses*

in the constitutions of the Visegrad Group member states, [w:] *Ten years of the Visegrad Group member states in the European Union*, ed. by Agnieszka Piekutowska, Iwona Wrońska, Oficyna Wydawnicza ASPRA, Warsaw-Białystok 2015, s. 35-46, gdzie dokonujemy przeglądu przepisów konstytucyjnych państw grupy wyszechradzkiej umożliwiających ratyfikację przez te państwa przepisów prawa pierwotnego Unii Europejskiej.

Kolejne prace badawcze były związane z udziałem w projekcie poświęconym analizie zasad podziału władzy w państwach europejskich. W pracach badawczych skoncentrowałem się na normatywnym i behawioralnym kształcie tej zasady w trzech mikro państwach, czego efektem były trzy opracowania: *Zasady podziału władzy w Monako*, [w:] *Zasady podziału władzy we współczesnych państwach europejskich*. T. 1, pod red. Sabiny Grabowskiej i Radosława Grabowskiego, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2016, s. 239-250; *Zasady podziału władzy w San Marino*, [w:] *Zasady podziału władzy we współczesnych państwach europejskich*. T. 1, pod red. Sabiny Grabowskiej i Radosława Grabowskiego, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2016, s. 269-283 oraz *Zasady podziału władzy w Andorze*, [w:] *Zasady podziału władzy we współczesnych państwach europejskich*. T. 2, pod red. Sabiny Grabowskiej i Radosława Grabowskiego, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2016, s. 150-161.

Referat wygłoszony w Sejmie Republiki Litewskiej, w ramach międzynarodowej konferencji naukowej „Implementation of the Constitution: experience and problems“, Wilno 16 października 2015, na temat bezpośredniego stosowania Konstytucji RP, ze szczególnym uwzględnieniem roli Trybunału Konstytucyjnego poskutkowało publikacją pt. *Introduction to the Direct Application of the Constitution of the Republic of Poland of 2 April 1997*, [w:] *Implementations of Constitution: experience and problems*, [eds. Milde Vainiute et al.], Mykolo Remerio Universitetas 2016, s. 128-141.

Ważny temat badawczy został podjęty we współpracy z Agnieszką Bień-Kacałą w ramach artykułu *Militant democracy - demokracja, która sama się broni (?)*, "Państwo i Prawo" 2017, nr 8, s. 25-41, w którym rozważamy klasyczną koncepcję Karla Loewenstein we współczesnych uwarunkowaniach ustrojowych, nawiązując do polskich oraz niemieckich rozwiązań normatywnych, literatury oraz orzecznictwa konstytucyjnego.

Publikacje dydaktyczne

Obok publikacji o charakterze naukowym jestem również autorem szeregu publikacji o charakterze dydaktycznym. W podręczniku akademickim pt. *Prawo konstytucyjne*, pod. red.

Mariana Grzybowskiego, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2008 (pierwsze wydanie), Białystok 2009 (drugie wydanie) jestem autorem następujących rozdziałów: *Konstytucyjny system źródeł prawa*, s. 112-132, *Organy kontroli państwowej i ochrony prawa*, s. 359-374, a także *Rzeczpospolita Polska w Unii Europejskiej*, s. 405-424 (współautor Krzysztof Prokop).

Opracowanie doczekało się wznowienia i aktualizacji w 2014 r. i ukazało się ponownie jako wydanie trzecie uaktualnione, tym razem pod redakcją Stanisława Bożyka. W podręczniku tym, pt. *Prawo konstytucyjne*, pod. red. Stanisława Bożyka, Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2014, jestem autorem czterech rozdziałów: *Konstytucyjny system źródeł prawa*, s. 115-135, *Najwyższa Izba Kontroli*, s. 381-390, *Rzecznik Praw Obywatelskich. Rzecznik Praw Dziecka*, s. 391- 402, *Rzeczpospolita Polska w Unii Europejskiej*, s. 445-468.

Do innych publikacji o charakterze dydaktycznym zaliczam podręcznik akademicki pt. *Samorząd terytorialny: (podręcznik dla studentów studiów administracyjnych pierwszego stopnia)*, Wyd. Collegium Mazovia Innowacyjna Szkoła Wyższa, Siedlce 2010, ss. 172 (współautorstwo wraz z Arturem Olechno i Krzysztofem Prokopem) oraz rozdział *The system of courts in Poland*, [w:] *Legal English: niezbędny przyszłego prawnika*, Halina Sierocka (koordynator merytoryczny), Wyd. Publikator, Białystok 2011, s. 289-294.

3) kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach

Brałem udział w charakterze wykonawcy w projektach: "*Opracowanie i wdrożenie programu nauczania prawniczego języka angielskiego z zastosowaniem nowatorskich materiałów dydaktycznych*", nr projektu: POKL.04.01.01-00-507/08, czas realizacji projektu: 1.05.2009 – 22.10.2011, oraz "*Zapobieganie bezczynności organów administracyjnych. Poza-rządowa koncepcja rekonstrukcji prawnej*", nr projektu: POKL.05-04-02-00-387/09, czas realizacji projektu: 01.09.2009 – 31.12.2010.

Ponadto brałem udział w projekcie badawczym „*Immunitety parlamentarne w wybranych państwach europejskich*”, kierownik projektu - S. Grabowska, czas realizacji 2016-2017, którego efektem była zbiorowa monografia autorstwa osób reprezentujących polskie i zagraniczne ośrodki naukowe (Litwa, Słowacja, Węgry) – *Immunitety parlamentarne w wybranych państwach europejskich*, S. Grabowska, J. Juchniewicz (red.), Rzeszów 2017; oraz w projekcie badawczym „*Zasady podziału władzy we współczesnych państwach europejskich*”, kierownik projektu - S. Grabowska, R. Grabowski, czas realizacji 2015 – 2016, którego efektem była zbiorowa monografia autorstwa osób reprezentujących polskie i zagraniczne ośrodki

naukowe (Litwa, Słowacja, Węgry) - *Zasady podziału władzy we współczesnych państwach europejskich*, tom 1 i 2, S. Grabowska, R. Grabowski (red.), Rzeszów 2016.

W ramach badań statutowych brałem udział jako wykonawca w projektach: „*Teoretyczne i instytucjonalne aspekty demokratycznego państwa prawnego*”, kierownik projektu M. Grzybowski, czas realizacji 2007-2011; „*Współczesne modele rządów parlamentarnych a podstawowe instytucje ustrojowe w Rzeczypospolitej Polskiej*”, kierownik projektu S. Bożyk, czas realizacji 2011-2015; „*Transformacja prawnoustrojowa w wybranych państwach Europy Środkowej i Wschodniej po 1989 roku oraz jej konsekwencje*”, kierownik projektu S. Bożyk, czas realizacji 2016 – obecnie.

W dniu 15.03.2019 decyzją Dyrektora Narodowego Centrum Nauki nr 2018/02/X/HS5/02984, powierzono mi realizację działania naukowego w ramach konkursu MINIATURA2, pt. *Wpływ orzecznictwa hiszpańskiego Trybunału Konstytucyjnego na status prawny Katalonii*. Projekt będzie realizowany do 29.03.2020 r.

4) międzynarodowe lub krajowe nagrody za działalność odpowiednio: naukową albo dydaktyczną

W 2007 roku otrzymałem nagrodę Dziekana Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku za działalność naukową. W 2008 r. Rektor Uniwersytetu w Białymstoku przyznał mi nagrodę za działalność organizacyjną. Również za działalność organizacyjną, zostałem uhonorowany Nagrodą Dziekana Wydziału Prawa UwB w 2009 roku.

5) wygłoszenie referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych

Biorąc pod uwagę również wskazane w punkcie 2) referaty, wygłosiłem 11 referatów na międzynarodowych konferencjach naukowych oraz 14 referatów na krajowych konferencjach naukowych. Zostały one szczegółowo wyliczone w załączniku nr 4.

